

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ

Άβιος: Αυτός που δεν έχει ζωή

Αβιοτικό περιβάλλον: Το σύνολο των αβιοτικών παραγόντων του φυσικού περιβάλλοντος (έδαφος, νερό, ατμόσφαιρα). Οι βιότοποι.

Αβιοτικό σύστημα: Το σύνολο των μη ζώντων συστατικών ενός οικοσυστήματος (νερό, ανόργανες ουσίες, υγρασία, φως, θερμοκρασία, κ.ά.). Ο βιότοπος.

Αγενής πολλαπλασιασμός: Δημιουργία νέων φυτών που προκύπτουν από κομμάτια του ίδιου του φυτού (κλαδιά, ρίζες φύλλα, κ.α.) που ριζοβολούν. Τέτοιοι τρόποι είναι: ο πολλαπλασιασμός με μοσχεύματα, παραφυάδες, καταβολάδες κ.α. Τα νέα αυτά φυτά είναι όμοια ακριβώς με το μητρικό.

Αγροοικοσύστημα: Τεχνητό οικοσύστημα που έχει δημιουργηθεί από τον άνθρωπο με την άσκηση της γεωργίας προκειμένου να ικανοποιήσει τις ανάγκες της διατροφής του. Είναι ανοιχτό σύστημα, βρίσκεται δηλαδή σε επικοινωνία με το εξωτερικό του περιβάλλον, με το οποίο ανταλλάσσει ύλη και ενέργεια. Συνήθως ενισχύεται με εισροές από τον άνθρωπο (νερό, αγροχημικά κ.τ.λ.) και εξάγει ως εκροές τα παραγόμενα αγροτικά προϊόντα.

Αγρωστώδη: Μεγάλη οικογένεια φυτών, πολύ σημαντική για τον άνθρωπο. Τα δημητριακά. Περιλαμβάνει το σιτάρι, το κριθάρι, τη βρώμη, τη σίκαλη, το καλαμπόκι, το ρύζι, το σόργο, το κεχρί, κ.α.

Αγροχημικά: Όλες οι συνθετικές ουσίες που χρησιμοποιούνται στη γεωργία. Περιλαμβάνουν τα χημικά λιπάσματα, τα παρασιτοκτόνα, τα εντομοκτόνα, τα μυκητοκτόνα, αλλά και τις ορμόνες (ρυθμιστές ανάπτυξης).

Αερόβιος: Ο οργανισμός που είναι προσαρμοσμένος να ζει στον αέρα και μόνο με την παρουσία ελεύθερου οξυγόνου

Ακάρεα: Αρθρόποδα που μοιάζουν με μικροσκοπικές αράχνες. Αρκετά από τα ακάρεα είναι βλαβερά για τα καλλιεργούμενα φυτά, όπως π.χ. οι τετράνυχτοι, ενώ υπάρχουν και ωφέλιμα, αυτά δηλαδή που τρώνε τα "βλαβερά".

Ακτινομύκητες: Αερόβιοι μικροοργανισμοί (βακτήρια), που μοιάζουν στη μορφή με μύκητες. Πολλοί από τους ακτινομύκητες βοηθούν στην αποσύνθεση φυτικών και ζωικών υπολειμμάτων στο έδαφος και συντελούν στο σχηματισμό του χούμου.

Αλληλεπίδραση: Η αμοιβαία επίδραση μεταξύ παραγόντων βιοτικών, αβιοτικών ή βιοτικών-αβιοτικών.

Αμειψισπορά ή εναλλαγή καλλιεργειών: Η βάση ειδικού προγράμματος εναλλαγή των καλλιεργειών σε ένα συγκεκριμένο αγρό, προκειμένου να μειώνονται οι κίνδυνοι από εχθρούς, ασθένειες, ζιζάνια και να μην εξαντλείται το έδαφος.

Αμοιβαιότητα: Η αλληλεξάρτηση (θετική) ειδών κατά τέτοιο τρόπο, ώστε εάν διαχωριστούν να μη μπορούν να επιζήσουν μόνο τους.

Ανακύκλωση: Η ειδική επεξεργασία χρησιμοποιημένων και φαινομενικά άχρηστων υλικών για επαναχρησιμοποίησή τους (χαρτί, γυαλί, μέταλλα).

Ανθρώπινο περιβάλλον: Το περιβάλλον που ανήκει, αναφέρεται, ή αρμόζει στον άνθρωπο. Το φυσικό και το τεχνητό περιβάλλον, αλλά και όλοι οι άνθρωποι.

Ανόργανα θρεπτικά στοιχεία: Τα 16 χημικά στοιχεία τα οποία τα φυτά χρειάζονται για την ανάπτυξή τους. Με την εξαίρεση των: C (άνθρακας), του H (υδρογόνου) και του O (οξυγόνου) που τα παραλαμβάνουν από το νερό και από τον αέρα, όλα τα υπόλοιπα πρέπει να τα πάρουν από το έδαφος. Τα χημικά στοιχεία το N (άζωτο), το P (φώσφορος), το K (κάλιο), το Ca (ασβέστιο), το Mg (μαγνήσιο), το S (θείο), χρειάζονται στα φυτά σε σχετικά μεγάλες ποσότητες και λέγονται μακροστοιχεία ενώ τα: Fe (σίδηρος), Zn (ψευδάργυρος), Mn (μαγκάνιο), B (βόριο), Cu (χαλκός) Cl (χλώριο) και ο Mo (μόλυβδος), χρειάζονται σε ελάχιστες ποσότητες και λέγονται ιχνοστοιχεία.

Ανταγωνισμός: Η αλληλεπίδραση (αρνητική) ειδών κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι αδύνατη η χωρίς βλάβη συνύπαρξή τους.

Αντιπορική ζώνη: Φυσική ή τεχνητή λωρίδα εδάφους που διασχίζει ένα δάσος και από την οποία έχει απομακρυνθεί, ολικά ή μερικά, η δασική βλάστηση (που μπορεί να καεί),εμποδίζοντας έτσι την εξάπλωση της φωτιάς.

Απόβλητα: Κάθε ποσότητα ρύπων (ουσιών, θορύβου, ακτινοβολίας, ή άλλων μορφών ενέργειας) σε οποιαδήποτε φυσική κατάσταση, ή αντικειμένων από τα οποία ο κάτοχός τους θέλει ή πρέπει ή υποχρεούται να απαλλαγεί, εφόσον είναι δυνατό να προκαλέσουν ρύπανση (βιομηχανικά, χημικά, πυρηνικά κ.ά. Απόβλητα).

Αποψίλωση: Η πλήρης καταστροφή της βλάστησης.

Αρθρόποδα: Ζώα, συνήθως μικροσκοπικά, που το σώμα τους αποτελείται από αρθρωτά τμήματα (πόδια, κεραίες κ.τ.λ.).

Αυτορρύθμιση: Η ικανότητα ενός συστήματος να αντιπαρέρχεται ορισμένου εύρους διαταραχές των μεταβλητών του, να επαναφέρει δηλαδή την αρχική κατάσταση ισορροπίας.

Αυτορρυθμιστικοί μηχανισμοί: Βιολογικοί μηχανισμοί μέσα από τους οποίους ένα βιολογικό σύστημα επανέρχεται σε κατάσταση ισορροπίας.

Βιο-: Πρώτο συνθετικό όρων που σημαίνει ζωή και γενικά ότι έχει σχέση με οργανισμούς.

Βιοδυναμική γεωργία: Μια ειδική κατεύθυνση βιολογικής γεωργίας, πιο αυστηρή στις προδιαγραφές της, με ορισμένες φιλοσοφικές προεκτάσεις, η οποία παίρνει υπόψη της και κοσμικούς παράγοντες π.χ. φάσεις της σελήνης, επιδράσεις πλανητών κ.τ.λ.

Βιοκοινότητα: Το σύνολο των φυτικών και ζωικών οργανισμών που συνυπάρχουν σε ένα βιότοπο. Το βιοτικό μέρος του οικοσυστήματος.

Βιόκοσμος: Το σύνολο των έμβιων όντων μιας ορισμένης περιοχής.

Βιολογία: Η επιστήμη που μελετά τα φαινόμενα της ζωντανής ύλης.

Βιολογική γεωργία: Η ήπια μη χημική γεωργία όπως ορίζεται από τις προδιαγραφές της IFOAM και τον Νόμο - Κανονισμό: [ΕΟΚ 2092/91](#) .
Συνώνυμα: Οργανική ή και οικολογική γεωργία.

Βιολογικά προϊόντα ή προϊόντα βιολογικής γεωργίας,
χαρακτηρίζονται αυτά που για την παραγωγή τους δεν χρησιμοποιούνται συνθετικά ή χημικά λιπάσματα, φυτοφάρμακα ή ορμόνες, αλλά πιο ήπιες μέθοδοι αγροπεριβαλλοντικής παραγωγής, φιλικές προς το περιβάλλον. Η παραγωγή τους και η πιστοποίηση τους διέπονται από το νόμο [ΕΟΚ 2092/91](#), και στην Ελλάδα υπάρχουν τρεις οργανισμοί πιστοποίησης και ελέγχου που συνεργάζονται με το Υπουργείο Γεωργίας.

Βιολογική αντιμετώπιση: Η χρησιμοποίηση ενός ή περισσότερων οργανισμών από τον άνθρωπο για τον έλεγχο του πληθυσμού και της δράσης ενός ή περισσότερων φυτοπαράσιτων. Ο οργανισμός μπορεί να είναι έντομο, ζώο, φυτό, μύκητας, βακτήριο, ενώ μπορεί να χρησιμοποιηθούν και ιοί. Προσοχή: Το γεγονός ότι σε μια γεωργική εκμετάλλευση έχουν χρησιμοποιηθεί μέθοδοι βιολογικής καταπολέμησης δε σημαίνει ότι τα παραγόμενα προϊόντα μπορούν να χαρακτηριστούν

βιολογικά. Θα πρέπει να εξεταστεί αν υπήρξαν άλλες χημικές επεμβάσεις, κ.τ.λ.

Βιολογική εξέλιξη: Η ανάπτυξη όλων των ζωντανών οργανισμών από μία απλή κατάσταση σε μία πιο σύνθετη, μέσω βαθμιαίων αλλαγών.

Βιολογικός καθαρισμός: Η τεχνική καθαρισμού των λυμάτων από τις οργανικές ουσίες που περιέχουν, πριν την απόρριψή τους στο περιβάλλον.

Βιολογικός κύκλος: Το σύνολο των σταδίων και φάσεων από τα οποία περνά ένας φυτικός ή ζωικός οργανισμός.

Βιομάζα: Το ολικό ποσό της ζωντανής ύλης (φυτομάζα και ζωομάζα) σε ένα συγκεκριμένο οικοσύστημα ή περιοχή.

Βιόσφαιρα: Το τμήμα της γήινης σφαίρας (ξηρά - θάλασσα - αέρας) όπου οι φυσικοχημικές συνθήκες επιτρέπουν την ύπαρξη ζωής.

Βιοτικό περιβάλλον: Το σύνολο των βιοτικών παραγόντων του φυσικού περιβάλλοντος (φυτά - ζώα). Οι βιοκοινότητες.

Βιοτικό σύστημα: Το σύνολο των ζώντων στοιχείων ενός οικοσυστήματος (φυτά-ζώα). Η βιοκοινότητα.

Βιότοπος: Ο χώρος μέσα στον οποίο ζουν και αναπαράγονται τα μέλη μιας βιοκοινωνίας. Το αβιοτικό μέρος του οικοσυστήματος, δηλαδή το ανόργανο περιβάλλον (έδαφος - νερά - ατμόσφαιρα).

Βουργούνδιος πολτός: Σκεύασμα φυτοπροστασίας που παρασκευάζεται με αντίστοιχο τρόπο με το βορδιγάλειο πολτό, μόνο που η εξουδετέρωση του θειικού χαλκού γίνεται με ανθρακικό νάτριο και όχι με ασβέστη.

Δάσωση: Δημιουργία (φυσική ή τεχνητή) δάσους σε περιοχή στην οποία δεν υπήρχε προηγουμένως δάσος.

Διατήρηση: Το σύνολο των ενεργειών (μέθοδοι, χειρισμοί, φροντίδες) του ανθρώπου ώστε να εξασφαλίζεται η καλύτερη δυνατή απόδοση και η πλήρης και συνεχής λειτουργία των οικοσυστημάτων (σταθερή και υψηλή απόδοση των ανανεώσιμων φυσικών πόρων και αποφυγή σπατάλης των μη ανανεώσιμων).

Διατηρητέα μνημεία της φύσης: Κηρύσσονται περιοχές που παρουσιάζουν ιδιαίτερη παλαιοντολογική, γεωμορφολογική και ιστορική σημασία, καθώς και δέντρα ή συστάδες δέντρων, υγροβιότοποι ή και σπάνια είδη φυτών με ιδιαίτερη βοτανική, φυτογεωγραφική,

αισθητική και ιστορική σημασία. Βλ. Και προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί.

Διαφυλλική λίπανση: Η λίπανση των φυτών μέσω του φυλλώματος, με ειδικά λιπάσματα που διαλύονται στο νερό και ψεκάζονται στο φύλλωμα. Χρησιμοποιείται σε ειδικές περιπτώσεις και έχει σχεδόν άμεσο αποτέλεσμα.

Δολωματικός ψεκασμός: Ο ψεκασμός φυτοπροστασίας που γίνεται, κυρίως στα ελαιόδενδρα για την αντιμετώπιση του δάκου, σε μέρος μόνο της κόμης των δένδρων και στο διάλυμα του οποίου χρησιμοποιούνται πέρα από την εντομοκτόνο ουσία και διάφορες ειδικές ελκυστικές ουσίες που ελκύουν τον δάκο.

Δομή του εδάφους: Το μέγεθος, η μορφή και η διάταξη των συσσωματωμάτων του εδάφους.

Εγγενής πολλαπλασιασμός των φυτών - Σποριόφυτα: Είναι ο πολλαπλασιασμός με σπόρο. Το φυτό που προκύπτει λέγεται σποριόφυτο. Αυτό συνδυάζει τα χαρακτηριστικά των φυτών γονέων. Του φυτού που πρόσφερε το "θηλυκό" μέρος του άνθους για να δημιουργηθεί ο καρπός και ο σπόρος (δηλαδή τον υπερο-ωοθήκη) και του φυτού που προσέφερε το "αρσενικό" μέρος του άνθους (τη γύρη). Η γύρη μπορεί να έχει έλθει από διαφορετικό φυτό από αυτό που έφερε τα άνθη, από φυτό άλλης ποικιλίας ή ακόμα και από "άγριο" (μη καλλιεργούμενο φυτό).

Εγκλιματισμός: Η προσαρμογή ή η αύξηση της ανοχής που δείχνει ένα είδος κατά τη διάρκεια αρκετών γενεών ώστε να μπορεί να ζει, τουλάχιστον για ένα μέρος του βιολογικού του κύκλου, σε μια περιοχή στην οποία κανονικά δε θα μπορούσε να επιβιώσει.

Εθνικά πάρκα: Χαρακτηρίζονται έτσι εκτεταμένες χερσαίες, υδάτινες ή μικτού χαρακτήρα περιοχές, οι οποίες παραμένουν ανεπηρέαστες, ή έχουν ελάχιστα επηρεαστεί από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και στις οποίες διατηρείται μεγάλος αριθμός και ποικιλία αξιόλογων βιολογικών, οικολογικών, γεωμορφολογικών και αισθητικών στοιχείων. Όταν το εθνικό πάρκο, ή μεγάλο τμήμα του καταλαμβάνει θαλάσσια περιοχή, ή εκτάσεις δασικού χαρακτήρα, μπορεί να χαρακτηρίζεται ειδικότερα ως θαλάσσιο πάρκο ή εθνικός δρυμός.

Εθνικοί δρυμοί: βλ. Εθνικά πάρκα.ή(για τους υπάρχοντες εθνικούς δρυμούς) κηρύσσονται δασικές περιοχές οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, από την άποψη διατήρησης της άγριας χλωρίδας και πανίδας, των γεωμορφικών σχηματισμών του υπεδάφους, της ατμόσφαιρας, των υδάτων και γενικώς του φυσικού περιβάλλοντός τους και των οποίων επιβάλλεται η προστασία, η διατήρηση και η βελτίωση της σύνθεσης, της μορφής και των φυσικών καλλόνών τους, για

αισθητική, ψυχική και υγιεινή απόλαυση και ανάπτυξη του τουρισμού, ως και η διενέργεια πάσης φύσεως επιστημονικών ερευνών.

Είδος: Οργανισμός ή οργανισμοί που έχουν κοινά χαρακτηριστικά και συγκροτούν ένα φυσικό πληθυσμό ή ομάδες πληθυσμών, μέσα στους οποίους τα εξειδικευμένα γνωρίσματα των γονέων μεταβιβάζονται στους απογόνους τους.

Εισροές: Τα διάφορα εφόδια όπως λιπάσματα, φυτοφάρμακα, καύσιμα κ.τ.λ. που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή των γεωργικών προϊόντων, βλ. και λέξη αγροοικοσύστημα.

Εκχύλισμα: Το υγρό παρασκεύασμα που προκύπτει αν αφήσουμε σε νερό τεμαχισμένα μέρη ενός φυτού για ορισμένο χρονικό διάστημα. Έτσι έχουμε εκχύλισμα σκόρδου, τσουκνίδας, κ.ο.κ.

Ελαιοκράμβη: Το φυτό Brassica rapa, ή γούλι, που καλλιεργείται για τους σπόρους του, από τους οποίους παράγεται λάδι.

Έμβιος: Αυτός που έχει ζωή. Ο ζωντανός οργανισμός.

Εμβολιασμός: Η μεταμόσχευση που γίνεται με σκοπό τη συγκόλληση ενός τμήματος φυτού, του εμβολίου, με άλλο φυτό, που λέγεται υποκείμενο. Το εμβόλιο είναι συνήθως ένα κομμάτι βλαστού ή ένας οφθαλμός "μάτι". Το υποκείμενο είναι το πιο κοντινό προς το έδαφος τμήμα ενός φυτού μαζί με το ριζικό σύστημα. Ο εμβολιασμός πετυχαίνει μόνο ανάμεσα σε ποικιλίες του ίδιου είδους φυτού ή ανάμεσα σε συγγενικά φυτά.

Ενδημικό είδος: Το είδος που ζει μόνο μέσα σε έναν οροθετημένο γεωγραφικό χώρο στον οποίο και έχει δημιουργηθεί.

Επικονίαση: Η μεταφορά της γύρης από το "αρσενικό" (στήμονες) στο "θηλυκό" (ύπερος) τμήμα ενός άνθους.

Ευτροφισμός: Η υπερβολική ανάπτυξη φυκιών και άλλων φυτικών οργανισμών σε λίμνες ή σε κλειστές θάλασσες (εξαιτίας της αυξημένης ποσότητας θρεπτικών ουσιών που προέρχονται από οργανικά απόβλητα και διάφορα λιπάσματα). Έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των ζωικών οργανισμών, λόγω μείωσης του διαθέσιμου οξυγόνου στο νερό.

Ζιζάνιο: Κάθε φυτό που "φυτρώνει εκεί που δεν το σπέρνουν".

Ζιζανιοκτονία: Η καταστροφή των ενοχλητικών για τα καλλιεργούμενα φυτά ζιζανίων, με διάφορους τρόπους, συνήθως - στη συμβατική γεωργία - με χημικούς.

Ζωοκοινότητα: Το σύνολο των ζώων που συνυπάρχουν σε ένα βιότοπο.

Ηθολογία: Η μελέτη της συμπεριφοράς των ζώων στις εκάστοτε συνθήκες του περιβάλλοντος.

Θεϊκή αμμωνία: Ευρείας χρήσης χημικό λίπασμα - θεϊκό αμμώνιο - που περιέχει 21% άζωτο.

Θήραμα: Άγριο ζώο που έχει θηρευτεί (σκοτωθεί ή συλληφθεί, ή που θεωρείται κατάλληλο για κυνήγι.

Θηρευτής: Το είδος που τρώει κάποιο άλλο ή άλλα είδη, που ονομάζονται θηράματα. Λέγεται και αρπακτικό.

Ισορροπία: Η κατάσταση κατά την οποία οι παράμετροι ενός πληθυσμού, κοινότητας ή οικοσυστήματος διατηρούνται, μέσα σε ορισμένα όρια, σταθερές για μεγάλη χρονική περίοδο.

Καταφύγια θηραμάτων: Κηρύσσονται δασικές ή δασοσκεπείς περιοχές, πεδινές εκτάσεις ή ελώδεις περιοχές στις οποίες απαγορεύεται εντελώς, είτε ελέγχεται αυστηρά το κυνήγι, με σκοπό την προστασία και διάσωση του φυσικού περιβάλλοντος καθώς και τη διατήρηση, ανάπτυξη και εκμετάλλευση του θηραματικού πλούτου και της άγριας πανίδας.

Κοκκοειδή: Μικροσκοπικά έντομα που βλάπτουν τα καλλιεργούμενα φυτά π.χ. το λεκάνιο της ελιάς. Λέγονται και ψώρες. Τα έντομα αυτά προσκολλώνται - από τη μικρή τους ηλικία - στην επιφάνεια των φύλλων, κλαδιών ή και καρπών και ρουφούν τους χυμούς, εξασθενώντας έτσι το φυτό. Συχνά εκκρίνουν μελιτώδεις ουσίες, στις οποίες αναπτύσσεται ένας μύκητας (καπνιά). Σταδιακά το σώμα τους καλύπτεται από ένα μικρό καβούκι, κάτι που τους εξασφαλίζει προστασία ακόμα και από ψεκασμούς.

Κομπόστ: Το υλικό που προκύπτει από την αερόβια ζύμωση φυτικών και ζωικών υπολειμμάτων. Αποτελεί ένα πολύτιμο οργανικό λίπασμα για το ζωντάνεμα του εδάφους.

Κόνδυλος: Τμήμα ρίζας φυτού με ειδική μορφή που χρησιμεύει ως αποθήκη θρεπτικών στοιχείων. Οι κόνδυλοι της πατάτας, της γλυκοπατάτας και άλλων φυτών χρησιμοποιούνται ως τροφή του ανθρώπου.

Λύματα: Τα ακάθαρτα νερά και οι κάθε είδους ρευστές ακαθαρσίες που προέρχονται από κατοικημένους χώρους και ρυπαίνουν το έδαφος και τα νερά (αστικά ή οικιακά λύματα).

Μετάβαση: Η αλλαγή του τρόπου διαχείρισης ενός κτήματος. Το πέρασμα από τη συμβατική στη "βιολογική" καλλιέργεια. Χρησιμοποιείται επίσης και όρος μετατροπή. Συνήθως το μεταβατικό στάδιο διαρκεί 2 έως 3 χρόνια.

Μηχανική σύσταση ή υφή του εδάφους: Χαρακτηριστικό του εδάφους που σχετίζεται με το μέγεθος των σωματιδίων (κόκκων) που το αποτελούν. Έτσι μιλάμε για "ελαφρά" ή χοντρόκκοκα εδάφη, που οργώνονται εύκολα, αλλά δεν συγκρατούν νερό και θρεπτικά συστατικά, για "βαριά" ή λεπτόκκοκα που οργώνονται δύσκολα, αλλά συγκρατούν πολύ νερό (και στραγγίζουν δύσκολα, νεροκρατούν) και συγκρατούν πολλά θρεπτικά συστατικά και για "μεσαία" με ενδιάμεσες ιδιότητες. Τα εδαφολογικά εργαστήρια ταξινομούν τα εδάφη σε δώδεκα κατηγορίες: (π.χ. αμμοπηλώδες, αμμοαργυλοπηλώδες κ.α) αλλά σε γενικές γραμμές μπορούμε να αναφερόμαστε σε "αμμώδη" ή "ελαφρά" εδάφη, πηλώδη ή μεσαία και αργιλώδη ή βαριά.

Μόλυνση: Η μορφή ρύπανσης που χαρακτηρίζεται από την παρουσία παθογόνων μικροοργανισμών στο περιβάλλον.

Μοσχεύμα: Κομμάτι ενός φυτού (συνήθως βλαστού), που ριζοβολάει με διάφορους τρόπους και έχουμε έτσι ένα νέο φυτό όμοιο με το μητρικό. Υπάρχουν φυλλοφόρα μοσχεύματα (κομμάτια χλωρών κλαδιών με φύλλα) και μοσχεύματα σκληρού ξύλου (κομμάτια ξυλοποιημένου βλαστού χωρίς φύλλα). Μοσχεύματα σκληρού ξύλου είναι οι γόγγροι, που χρησιμοποιούνται στον πολλαπλασιασμό της ελιάς. Πρόκειται για τα εξογκώματα, τις υπερπλασίες που παρατηρούνται χαμηλά στον κορμό των μεγάλων ελαιόδενδρων. Αυτά τα εξογκώματα κόβονται με πριόνι και τοποθετούνται σε κατάλληλο εδαφικό μίγμα για να ριζοβολήσουν.

Μύκητες: Μικροοργανισμοί που δημιουργούν τις διάφορες μούχλες. Αν κοιτάξουμε ένα κομμάτι μούχλα στο μικροσκόπιο, θα δούμε ένα σύνολο από μπερδεμένα μεταξύ τους νήματα. Αυτό είναι το μυκήλιο, το σώμα του μύκητα. Πολλοί μύκητες είναι φυτοπαθογόνοι, δηλαδή προσβάλλουν τα καλλιεργούμενα φυτά (π.χ. ο περονόσπορος), ενώ άλλοι είναι ωφέλιμοι, γιατί ανταγωνίζονται τους βλαβερούς. Ορισμένοι μύκητες δημιουργούν τα γνωστά μας μανιτάρια, ενώ από κάποιους άλλους παράγονται χρήσιμες ουσίες (π.χ. τα αντιβιοτικά).

Νιτρική αμμωνία: Χημικό λίπασμα (νιτρικό αμμώνιο). Περιέχει 33% άζωτο.

Ξενοστής: Οργανισμός που φιλοξενεί έναν άλλο οργανισμό.

Οίκος: Πρώτο συνθετικό όρων που σημαίνει σπίτι, οικιακό αγαθό, τόπος κατοικίας, φυσικός περίγυρος.

Οικόθεση: Κλάδος της βιολογίας που ασχολείται με τη μελέτη των σχέσεων των διαφόρων έμβιων όντων προς το περιβάλλον, καθώς και των αλληλεπιδράσεων που υπάρχουν μεταξύ τους. Η οικολογία ενδιαφέρεται για τους όρους και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ζουν οι διάφοροι οργανισμοί και ερευνά τους παράγοντες που επιδρούν στη ζωή τους.

Οικολογία: Η επιστήμη που μελετά τους ζωντανούς οργανισμούς σε σχέση με το περιβάλλον τους. Μονάδα μελέτης τους το οικοσύστημα.

Οικολογική διαδοχή: Η προοδευτική αλλαγή ενός οικοσυστήματος προς την κατεύθυνση της ωριμότητας. Χρησιμοποιείται κυρίως για να περιγράψει τις αλλαγές στη σύνθεση μιας φυτοκοινωνίας. Τα οικοσυστήματα τείνουν προς τη μεγαλύτερη σταθερότητα.

Οικολογική ισορροπία: Η σχετικά σταθερή σχέση που διαμορφώνεται με την πάροδο του χρόνου ανάμεσα στους παράγοντες και τα στοιχεία του περιβάλλοντος ενός οικοσυστήματος

Οικολόγος: Ο ειδικευμένος βιολόγος. Αυτός που ασχολείται συστηματικά με την οικολογία.

Οικοσύστημα: Το λειτουργικό σύνολο των έμβιων όντων μιας περιοχής (ζώα, φυτά και μικροοργανισμοί) που αλληλεπιδρά με το αβιοτικό περιβάλλον (έδαφος, νερό, κλίμα) για να διαμορφώσει χαρακτηριστικούς κύκλους ύλης και ενέργειας. Είναι συνήθως κλειστό (αυτάρκες) σύστημα.

Οικοτουρισμός: Το είδος του τουρισμού που προσαρμόζεται στις ανάγκες της κοινωνίας, το φυσικό περιβάλλον και την οικονομία του κάθε τόπου, φέρνοντας έτσι τον άνθρωπο πιο κοντά στη φύση και στους παραδοσιακούς τρόπους ζωής.

Οικότυπος: Ομάδα οργανισμών ενός είδους που αναπτύσσεται σε καθορισμένο περιβάλλον.

Ολοκληρωμένη γεωργία: Η ηπιότερη μορφή της συμβατικής γεωργίας, λαμβάνει υπόψη και περιβαλλοντικά δεδομένα και ενσωματώνει ήπιες πρακτικές (π.χ. από ορθολογική χρήση χημικών έως και βιολογική καταπολέμηση). Δεν πρέπει να συγχέεται με τη βιολογική γεωργία, όπως γίνεται κάποιες φορές σκόπιμα από διακινητές προϊόντων. Ένα προϊόν από καλλιέργεια στην οποία εφαρμόστηκε βιολογική καταπολέμηση των εντόμων, δεν είναι και βιολογικό, εφόσον αυτό μπορεί να έχει δεχτεί χημική λίπανση, χημικά μυκητοκτόνα κ.λ.π.

Ομοιότητα: Η ικανότητα ενός οργανισμού να κρατά την κατάσταση του σταθερή για ορισμένου εύρους διαταραχές του περιβάλλοντος.

Οξύτητα εδάφους: Βλ. pH

Οργανική λίπανση: Το σύνολο των πρακτικών που αποσκοπούν στη βελτίωση της γονιμότητας του εδάφους και την επαρκή θρέψη των φυτών μόνο με τη χρήση φυσικών υλικών, αυτών δηλαδή που προέρχονται από ζωικούς ή φυτικούς οργανισμούς.

Οργανική ουσία: Το οργανικό μέρος των συστατικών του εδάφους, που αποτελείται από ζωικά και φυτικά υπολείμματα σε διαδικασία αποικοδόμησης.

Οργανισμός: Ένα ζωντανό σύστημα αμοιβαία προσαρμοσμένων μερών τα οποία λειτουργούν από κοινού για τη διατήρηση ενός ενιαίου συνόλου.

Παραδοσιακή γεωργία: Η μικρής κλίμακας γεωργία αυτοκατανάλωσης κυρίως, όπως τη συναντάμε στην προβιομηχανική εποχή στον ανεπτυγμένο κόσμο και σήμερα στις μη αναπτυγμένες παραδοσιακές κοινωνίες. Ενδιαφέρουσα από την άποψη της αειφορικότητας των πρακτικών της.

Παράσιτο: Το είδος που τρέφεται σε βάρος κάποιου άλλου (το οποίο ονομάζεται ξενιστής) προκαλώντας του παθολογικές διαταραχές.

Παρασιτοκτόνα: Ουσίες που χρησιμοποιούνται για την εξόντωση επιζήμιων στην παραγωγή οργανισμών, όπως έντομα, μύκητες και αγριόχορτα. Αντίστοιχα διακρίνονται σε εντομοκτόνα, μυκητοκτόνα και ζιζανιοκτόνα. Συνώνυμα: βιοκτόνα, φυτοφάρμακα.

Παρασκευάσματα: Διάφορα σκευάσματα που ο καλλιεργητής μπορεί να φτιάχνει με απλά υλικά, ακόμη και μέσα από το ίδιο του το αγρόκτημα. Έχουμε έτσι π.χ. παρασκευάσματα από τσουκνίδα και άλλα φυτά.

Παραφινέλαιο: Αποκαθαρισμένο μείγμα υγρών υδρογονανθράκων που προέρχονται από την απόσταξη του πετρελαίου.

Παραφίνη: Μείγμα στερεών υδρογονανθράκων, λευκό ή άχρωμο, που παράγεται από την απόσταξη του πετρελαίου. Λειώνει σε θερμοκρασία 48 - 68 βαθμούς C.

Περιβάλλον: Το σύνολο των φυσικών (βιοτικών-αβιοτικών) και ανθρωπογενών παραγόντων και στοιχείων που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα ζωής, την υγεία των κατοίκων, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες. Όλα όσα περιτριγυρίζουν και επηρεάζουν κάτι.

Περιβαλλοντικός: Αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στο περιβάλλον.

Περιβα(λλο)ντολογία: Η μελέτη των όρων και συνθηκών διαμόρφωσης του περιβάλλοντος.

Πηκτίνες: Οργανικές ουσίες που προέρχονται από τους ιστούς ορισμένων φυτών, όπως π.χ. τα κίτρα, τα κεράσια, τα μήλα κ.α. Χρησιμοποιούνται στην παρασκευή μαρμελάδων, ζελέ και γενικά στη ζαχαροπλαστική, για να πήζουν τα υλικά. Επίσης χρησιμοποιούνται και στη φαρμακοβιομηχανία.

Πιερίδα: Έντομο (λεπιδόπτερο) δηλαδή πεταλούδα, που η κάμπα του προσβάλλει τα λάχανα και τα κουνουπίδια και τρώει τα φύλλα τους.

Πιστοποίηση: Το σύνολο των διαδικασιών εκείνων, μέσα από τις οποίες διαπιστώνεται αν ένα προϊόν έχει παραχθεί σύμφωνα με κάποιες προδιαγραφές.

Πληθυσμός: Το σύνολο των ζωντανών μελών ενός είδους που βρίσκεται σε μια περιοχή.

Ποικιλία: Ομάδα καλλιεργούμενων φυτών ενός είδους (π.χ. σταριού) που διακρίνεται από άλλες ομάδες του ίδιου φυτού, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της (που είναι σημαντικά από γεωργική άποψη) και που όταν αναπαράγεται διατηρεί τα διακριτικά αυτά χαρακτηριστικά.

pH (Πε - Χα) εδάφους: Μέγεθος που δείχνει πόσο όξινο ή αλκαλικό είναι το εδαφικό διάλυμα - το νερό του εδάφους δηλαδή που περιέχει διαλυμένα τα θρεπτικά στοιχεία. Τα εδάφη με πολύ ασβέστιο είναι αλκαλικά ενώ αυτά με ελάχιστο είναι όξινα. Το pH το μετρούμε με μια κλίμακα από 0 έως 14. Ωστόσο τα φυτά αναπτύσσονται στην περιοχή από το 5 έως το 9 περίπου (το 7 είναι το ουδέτερο pH). Το κάθε φυτό έχει τις προτιμήσεις του. Ένα φυτό που βρίσκεται σε έδαφος με ακατάλληλο pH συνήθως υποφέρει από τροφοπενίες, γιατί δεν μπορεί να απορροφήσει κάποια θρεπτικά συστατικά του εδάφους ακόμα και αν αυτά βρίσκονται σε επαρκή ποσότητα.

Πολιτιστική κληρονομιά: Χαρακτηρίζονται έτσι τα μνημεία (αρχιτεκτονικά έργα, οικοδομήματα αρχαιολογικού χαρακτήρα, έργα μνημειακής γλυπτικής, κ.ά.) Και οι χώροι (κοινά δημιουργήματα φύσης και ανθρώπου, αρχαιολογικοί χώροι, κ.ά.) Που έχουν ανεκτίμητη οικουμενική αξία από την άποψη της ιστορίας, της τέχνης, της επιστήμης, της εθνολογίας, της ανθρωπολογίας και της αισθητικής.

Πολιτιστικό περιβάλλον: Τα μνημειακού χαρακτήρα οικοδομήματα και έργα του ανθρώπου που αποτελούν την πολιτιστική του κληρονομιά.

Προδιαγραφές βιολογικής παραγωγής: Ένα κείμενο διατάξεων που καθορίζει τις ακριβείς συνθήκες, μεθόδους και υλικά που μπορούν να χρησιμοποιούνται στη γεωργική παραγωγή για να θεωρηθεί αυτή ως βιολογική.

Προστασία του περιβάλλοντος: Το σύνολο των ενεργειών, μέτρων και έργων του ανθρώπου που έχουν στόχο την πρόληψη της υποβάθμισης του περιβάλλοντος (αβιοτικού και ανθρωπογενούς), ή την αποκατάσταση, διατήρηση, ή βελτίωσή του.

Προστασία της φύσης: Το σύνολο των ενεργειών, μέτρων και έργων του ανθρώπου που έχουν στόχο την προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος (αβιοτικού και κυρίως βιοτικού), ώστε να διασφαλίζονται οι φυσικές διεργασίες, η αποδοτικότητα των φυσικών πόρων, η ισορροπία και η εξέλιξη των οικοσυστημάτων καθώς και η ποικιλομορφία, η ιδιαιτερότητα, ή η μοναδικότητά τους.

Προστατευόμενα στοιχεία τοπίου: Χαρακτηρίζονται έτσι τμήματα ή συστατικά στοιχεία του τοπίου που έχουν ιδιαίτερη αισθητική ή πολιτιστική αξία, ή συμβάλλουν στην προστασία ή αποδοτικότητα φυσικών πόρων λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών χαρακτηριστικών τους.

Προστατευόμενα τοπία: Χαρακτηρίζονται έτσι περιοχές μεγάλης αισθητικής ή πολιτιστικής αξίας και εκτάσεις που είναι ιδιαίτερα πρόσφορες για αναψυχή του κοινού ή συμβάλλουν στην προστασία ή αποδοτικότητα φυσικών πόρων, λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών χαρακτηριστικών τους. Στα προστατευόμενα τοπία μπορεί να δίνονται με βάση τα κύρια χαρακτηριστικά τους, ειδικότερες ονομασίες όπως, αισθητικό δάσος, τοπίο άγριας φύσης, τοπίο αγροτικό, αστικό ή βιομηχανικό.

Προστατευτικά δάση: Χαρακτηρίζονται έτσι αυτά που φύονται σε κατώφρειες και που προστατεύουν και συγκρατούν το έδαφος από καταπτώσεις, πλημμύρες και χείμαρρους. Επίσης αυτά που βρίσκονται στις όχθες ποταμών, ρεμάτων και θαλασσών και αυτά που προστατεύουν πηγές, ρέματα, τοπία ιστορικής αξίας, μνημεία, κ.ά.

Πύρεθρο: Το φυτό *Chrysanthemum cinerariaefolium*, είδος χρυσανθέμου, του οποίου τα άνθη έχουν εντομοκτόνες ιδιότητες. Καλλιεργείται για την παρασκευή πυρεθρίνης φυτικού εντομοκτόνου.

Ροτενόνη: Ουσία που παράγεται από τις ρίζες του φυτού *Derris elliptica*. Χρησιμοποιείται ως εντομοκτόνο.

Ρύπανση: Η παρουσία στο περιβάλλον ρύπων (ουσιών, θορύβου, ακτινοβολίας, κ.ά.) σε ποσότητα, συγκέντρωση ή διάρκεια που μπορούν

να προκαλέσουν αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία, στους ζωντανούς οργανισμούς και στα οικοσυστήματα, ή και υλικές ζημιές και γενικά να καταστήσουν το περιβάλλον ακατάλληλο για επιθυμητή χρήση.

Ρυπαντής: Η πηγή που εκλύει ρύπους.

Ρύπος: Η ουσία ή το μέσον που προκαλεί ρύπανση.

Σήμα: Το ειδικό σήμα πάνω στη συσκευασία των προϊόντων που ενημερώνει για τον βιολογικό τρόπο παραγωγής τους.

Σκιαδανθή: Οικογένεια φυτών που περιλαμβάνει το καρότο, το σέλινο, το μαϊντανό κ.α.

Σταυρανθή: Οικογένεια φυτών που περιλαμβάνει το λάχανο, το κουνουπίδι, το μπρόκολο κ.α.

Συσσωματώματα: Πολλά σωματίδια του εδάφους κολλημένα μαζί.

Συμβατική γεωργία: Η γεωργία όπως ασκείται σήμερα. Ο όρος κυρίως χρησιμοποιείται για να δηλώσει την εντατική "χημική" γεωργία αλλά κάποτε και λιγότερο εντατικές μορφές (όπως π.χ. η "εκτατική" χημική γεωργία).

Τάγκισμα του ελαιολάδου: Αλλοίωση του ελαιολάδου που συμβαίνει κάτω από ορισμένες συνθήκες οξειδωτική τάγγιση. Μπορεί να προληφθεί με τη σωστή μέθοδο παραλαβής του ελαιολάδου και τη σωστή αποθήκευσή του.

Τετράνυχα: Βλ. ακάρεα.

Τεχνητό περιβάλλον: Το ανθρωπογενές περιβάλλον, δηλαδή οτιδήποτε έχει δημιουργήσει και προσθέσει ο άνθρωπος στο φυσικό περιβάλλον.

Τροφική αλυσίδα: Νοητή αλυσίδα που ενώνει σε κάθε της κρίκο ένα θήραμα κι ένα θηρευτή του.

Τροφικό δίκτυο: Το νοητό πλέγμα που σχηματίζεται από τον συνδιασμό πολλών τροφικών αλυσίδων ενός οικοσυστήματος. Έχει περίπου τη μορφή πυραμίδας με τους παραγωγούς στη βάση και τους καταναλωτές στην κορυφή.

Υγροβιότοπος: Ο υγρότοπος που είναι βιότοπος υδρόβιων πτηνών.

Υγρότοποι: Είναι ελώδεις περιοχές, βάλτοι, τυρφώνες ή νερά, φυσικά ή τεχνητά, μόνιμα ή παροδικά και με νερό που είναι στάσιμο ή

τρεχούμενο, γλυκό, υφάλμυρο ή αλμυρό και στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και περιοχές με θαλάσσιο νερό, που το βάθος τους όμως σε περίοδο άμπωτης δεν υπερβαίνει τα 6μ.

Υδρόβιος: Ο οργανισμός που είναι προσαρμοσμένος να ζει βυθισμένος, κατά ένα μέρος ή ολόκληρος, μέσα στο νερό.

Υλοτομία: Η κοπή των δέντρων του δάσους για αραίωμα, αποψίλωση ή εκμετάλλευση.

Υποβάθμιση: Η πρόκληση από ανθρώπινες δραστηριότητες ρύπανσης ή οποιασδήποτε άλλης μεταβολής στο περιβάλλον, η οποία είναι πιθανό να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική ισορροπία, στην ποιότητα ζωής και στην υγεία των κατοίκων, στην ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά και στις αισθητικές αξίες.

Φαινολογικός έλεγχος: Ο έλεγχος που γίνεται σε ένα αγρόκτημα και κατά τον οποίο καταγράφονται όλα τα στοιχεία που πέφτουν στην αντίληψή μας με γυμνό μάτι π.χ. τα φυτά και η θρεπτική τους κατάσταση, προβλήματα προσβολών κ.τ.λ. αλλά και στοιχεία του ευρύτερου περιβάλλοντος (άγρια χλωρίδα, πανίδα κ.τ.λ.).

Φουζάρια: Ομάδα μυκήτων του εδάφους που προσβάλλουν το ριζικό σύστημα των φυτών.

Φύση: Το φυσικό περιβάλλον. Όλος ο φυσικός κόσμος και οι νόμοι που τον διέπουν.

Φυσική γεωργία: Μέθοδος που ανέπτυξε ο Ιάπωνας γεωπόνος, αγρότης και φιλόσοφος Μ. Fukuoka, ελαχιστοποιεί ακόμη περισσότερο από τη βιολογική γεωργία την ανθρώπινη παρέμβαση π.χ. όσον αφορά τη χρήση μηχανημάτων ή το σκάλισμα του εδάφους. Με τον κατάλληλο συνδυασμό διάφορων πρακτικών π.χ. εδαφοκάλυψη με τριφύλλι, συγκαλλιέργειες που προκύπτουν από μικτή ελεύθερη σπορά, κατευθείαν σπορά σε στρώμα άχυρου κ.λ.π., πετυχαίνει υψηλή παραγωγικότητα, με ένα αξιοσημείωτα μικρό κόστος παραγωγής.

Φυτικά εντομοκτόνα: Σκευάσματα από εκχυλίσματα φυτών με εντομοκτόνες ιδιότητες (πύρεθρο, κάσσια, ροτενόνη κ.λ.π.).

Φυτοпараσιτικοί νηματώδεις σκώληκες: Μικροσκοπικά σκουλήκια του εδάφους, σχεδόν αόρατα στο ανθρώπινο μάτι, που μπαίνουν στις ρίζες των φυτών και τρέφονται από τους χυμούς τους. Είναι δηλαδή παράσιτα του ριζικού συστήματος.

Φυτόφθορες: Ομάδα μυκήτων του εδάφους που προσβάλλουν το ριζικό σύστημα των φυτών.

Φυσική κληρονομιά: Χαρακτηρίζονται έτσι τα δημιουργήματα της φύσης (φυσικά μνημεία αποτελούμενα από φυσικούς και βιολογικούς σχηματισμούς), οι γεωλογικοί και φυσικογεωγραφικοί σχηματισμοί (που αποτελούν φυσικό περιβάλλον απειλούμενων ζωικών και φυτικών ειδών), καθώς και οι φυσικοί χώροι και οι φυσικές περιοχές που έχουν παγκόσμια αξία από την άποψη της επιστήμης, της αισθητικής, της διατήρησης της φύσης και της φυσικής ομορφιάς.

Φυσικό περιβάλλον: Οτιδήποτε υπάρχει και δημιουργήθηκε ανεξάρτητα από τον άνθρωπο. Διακρίνεται σε αβιοτικό (έδαφος, νερό, ατμόσφαιρα) και βιοτικό περιβάλλον (φυτά, ζώα).

Φυσικοί πόροι: Κάθε στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος που χρησιμοποιείται ή μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον άνθρωπο για την ικανοποίηση των αναγκών του και αποτελεί αξία για το κοινωνικό σύνολο.

Φυτοκοινότητα: Το σύνολο των φυτών που συνυπάρχουν σε ένα βιότοπο.

Φωτοσύνθεση: Η διεργασία των χλωροφυλλούχων φυτών κατά την οποία το διοξείδιο του άνθρακος και το νερό με τη βοήθεια του ηλιακού φωτός ενώνονται χημικά για να δημιουργήσουν τους πλούσιους σε ενέργεια υδατάνθρακες και οξυγόνο.

Χλωρή λίπανση: Η μέθοδος για βελτίωση της γονιμότητας του εδάφους, που στηρίζεται στη σπορά ψυχανθών κυρίως αλλά και άλλων φυτών και ακολουθείται συνήθως από την ενσωμάτωσή τους στο έδαφος.

Χλωροφύλλη: Ο φυσικός καταλύτης (ουσία) ο οποίος βοηθά τα φυτικά κύτταρα να μετατρέψουν την ηλιακή ενέργεια σε χημική ενέργεια.

Χούμος: Το τμήμα εκείνο της οργανικής ουσίας του εδάφους, που έχει σταθεροποιηθεί δημιουργώντας τα πολύτιμα για τη γονιμότητα του εδάφους "χουμικά σύμπλοκα".

Ψυχανθή: Μεγάλη βοτανική οικογένεια, στην οποία συμπεριλαμβάνονται όλα τα βρώσιμα όσπρια, όπως φασόλια, φακές, μπιζέλια, κουκιά, ρεβίθια κ.λ.π. και διάφορα κτηνοτροφικά φυτά όπως τριφύλλια, μηδική βίκος, λούπινο κ.λ.π. Το χαρακτηριστικό τους είναι ότι στις ρίζες τους υπάρχουν βακτήρια, τα οποία δεσμεύουν το ατμοσφαιρικό άζωτο του εδάφους.

Ωφέλιμοι οργανισμοί: Είναι έντομα και άλλοι μικροοργανισμοί οι οποίοι καταστρέφουν τους εχθρούς των καλλιεργούμενων φυτών. Άλλες φορές είναι παράσιτα αυτών των εχθρών, όπως για παράδειγμα ο μύκητας *Verticilium lecanii* που παρασιτεί στις αφίδες, ενώ άλλες τους κατατρώγουν, όπως οι πασχαλίτσες που τρώνες τις αφίδες, και ονομάζονται αρπακτικά.